

บทวิจารณ์หนังสือ :

กิตติศักดิ์ ชินแสง. 2558. **การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับท่านไกสอน พมวิหาน ค.ศ. 1975-2010.**

ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 242+21 หน้า.

สุธิดา ตันเลิศ^{a*} / Sutida Tonlerd^{a*}

^a*Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani 34190, Thailand*

^{*}*Corresponding author. Email: sutida.tonlerd020@gmail.com*

Kitisak Chinsang (ผู้เขียน) เป็นนักคิดนักเขียนรุ่นใหม่แห่งภูมิภาคอีสานที่มีความกล้าหาญในการแสดงทรรศนะต่อขบวนการสร้างชาติของประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ผ่านการวิเคราะห์ *การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับท่านไกสอน พมวิหาน ค.ศ. 1975-2010* หนังสือเล่มนี้เป็นการถอดความมาจากวิทยานิพนธ์ของหลักสูตรลุ่มน้ำโขงศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ข้อเสนอดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดมุมมองใหม่ให้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกคัดสรร ตีพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้วิจารณ์แบ่งการวิพากษ์ออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ แรงแบบดาลใจในการผลิตงาน มุมมองที่ใช้ในการศึกษา และเนื้อหา

ภาคส่วนที่ 1 แรงแบบดาลใจในการผลิตงาน Chinsang ได้ให้ข้อมูลการผลิตงานวิจัยชิ้นนี้ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการอ่านงานประวัติศาสตร์ลาว 2 เล่ม (Chinsang, 2015: คำนำผู้เขียน) กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ลาวของ Theerasawat (2000) กับประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติของ Mettariganon (2012) ผู้วิจารณ์ประทับใจคำนำผู้เขียนกับประวัติและผลงานของผู้เขียนมากที่สุด เนื่องจาก

แสดงให้เห็น จุดยืนกับภูมิหลังของผู้เขียนที่ถือกำเนิดช่วงปลายสงครามเย็น (ค.ศ. 1987) และเติบโตในช่วงหลังสงครามเย็น การดำเนินชีวิตตามชนบทครอบครัวชนชั้นกลางไทย สำเร็จการศึกษาในปี ค.ศ. 2009 สำนักดักคิลาแห่งอิสานได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านรัฐศาสตร์ให้กับผู้เขียนอย่างชำนาญ Chinsaeng ได้ใช้ชีวิตแบบ slow life 2 ปี จึงตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในรั้วมอดินแดง สถานศึกษาที่ให้ความอบอุ่น (Chinsaeng, 2015: กิตติกรรมประกาศ) ความสนใจของผู้เขียนได้แสดงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและตอบโต้ข้อสังเกตของคนที่เติบโตในช่วงสงครามเย็นเอาไว้ด้วยกัน 4 ลักษณะ กล่าวคือ

ลักษณะที่ 1 คนที่เติบโตในช่วงหลังสงครามเย็นคงไม่เข้าใจบริบทของสงครามเย็นอย่างถ่องแท้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป ดังนี้ “ความงดงามบนเส้นทางคันคว่ำสำหรับข้าพเจ้านั้น เกิดขึ้นเมื่อได้ใคร่ครวญถึงการเดินทางครั้งแล้วครั้งเล่าใน ส.ป.ป.ลาว กว่า 40 ครั้ง นับจากปี ค.ศ. 2011 กระทั่งสำเร็จการศึกษาในปี ค.ศ. 2015 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจบริบททางการเมืองของ ส.ป.ป. ลาว พอประมาณที่จะบอกเล่าเรื่องราวผ่านงานเขียนชิ้นนี้...” (Chinsaeng, 2015: คำนำผู้เขียน)

ลักษณะที่ 2 เมื่อบัณฑิต 2 สาขาวิชา ได้แก่ รัฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ ต้องการเลือกการผจญภัยในแวดวงวิชาการต่อย่อมเลือกในสิ่งตรงข้ามกับประสบการณ์ที่ผ่านมา ผู้เขียนยังแสดงความเบื่อหน่ายในตำราประวัติศาสตร์ซึ่งรัฐไทยได้ใช้ตอกย้ำ ผลิตซ้ำให้อุชนและเยาวชนไทยได้ซึมซับและปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมในบทเรียนทางประวัติศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้น นักรัฐศาสตร์บางส่วนอาจมีความรู้สึกเหนื่อยหน่ายกับเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ที่เน้นการให้ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์มากกว่าการนำเสนอแบบประเด็นศึกษา ทั้งนี้ เราต้องไม่ลืมว่า ก่อนการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์กับรัฐศาสตร์เป็นองค์ความรู้เดียวกันในแขนงปรัชญา การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับท่านไกสอน พมวิหาน ค.ศ. 1975-2010 ได้แสดงให้เห็นความกลมกล่อมของสองสาขาวิชาอย่างเป็นรูปธรรม

ลักษณะที่ 3 เส้นทางชีวิตของผู้เขียนในการเรียนรู้แบบสหวิทยาการศึกษา ไม่ได้ราบรื่นเหมือนเด็กชนชั้นกลางที่เติบโตช่วงสงครามเย็นที่เน้นการเรียนเป็นหลัก

สอดคล้องกับการทำงานพิเศษแบบชั่วคราว ผู้เขียนได้ร่ำเรียนควบคู่ไปกับการทำงานแบบชั่วคราวกับการทำงานประจำแบบสังคมตะวันตก อาทิ บรรณาธิการนิตยสารมวลชน ผู้ช่วยสอน นักกิจกรรม และนักกิจกรรมทางการเมือง (Chinsaeng, 2015: 241) อาจกล่าวได้ว่า ผู้เขียนถือเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในการขับเคลื่อนชุมชนโลก

ลักษณะที่ 4 คนสองฝั่งโขงกับความกระหายในการผจญภัย เพื่อสืบค้นที่มาของตนเอง เพื่อนบ้านกับชุมชนโลก ความว่า “ข้าพเจ้าครุ่นคิดและออกเดินทางบนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ ด้วยความสนใจในประเทศเพื่อนบ้าน... สิ่งที่เคยรับรู้ในช่วงมียุ่อย่างจำกัดนัก คำบอกเล่าผ่านตำราเรียนนั้นคงไม่เพียงพอต่อการอธิบายปรากฏการณ์ที่ชวนให้ตั้งคำถามดังก้อง วนเวียน แทรกอยู่ในทุกช่วงจังหวะของการดำเนินชีวิต...” (Chinsaeng, 2015: คำนำผู้เขียน)

ภาคส่วนที่ 2 มุมมองที่ใช้ในการศึกษา ภายใต้อิทธิพลหลังสงครามเย็น ได้เปิดโอกาสให้ Chinsaeng ใช้มุมมองการวิพากษ์ ส.ป.ป.ลาว ด้วยการหลีกเลี่ยงการวิพากษ์ทางการเมืองแบบตรงไปตรงมา ผ่านการศึกษาการสร้างชาติผ่านกลไกทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศสังคมนิยมในมุมมองหลังอาณานิคม ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงเน้นการสืบค้น พัฒนาการการสร้างความทรงจำสาธารณะเกี่ยวกับวีรบุรุษของลาว โกสอน พมวิทาน ผ่านการขบถการสร้างชาติในเครือข่ายวัฒนธรรม กล่าวคือ วรรณกรรม พิพิธภัณฑสถาน อนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน (Chinsaeng, 2015: 4) แนวคิดหรือกรอบทฤษฎีหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ทฤษฎีการสร้างชาติ กับ การสร้างความทรงจำ

ผู้เขียนได้รับอิทธิพลทฤษฎีการสร้างชาติจากนักคิดนักเขียน 3 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มคลาสสิก กลุ่มสมัยใหม่ กับกลุ่มหลังอาณานิคม กลุ่มที่ 1 ทฤษฎีการสร้างชาติแบบคลาสสิกถ่ายทอดผ่านงานของ Deutsch (1963) ด้วยการอ้างอิงจากงานเขียนของ Bunme (2004) กลุ่มที่ 2 ทฤษฎีการสร้างชาติในมุมมองสมัยใหม่ ได้แก่ Gellner (1964, 1983, 1997), Hobsbawm & Ranger (1984) และ Ozkirimli (2000) กลุ่มที่ 3 ทฤษฎีการสร้างชาติในอิทธิพลหลังอาณานิคมที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย Anderson (1983, Winichakul (1994, 2004),

Aiewsrivong (1995), Wang Gungwu (2005), และ Ivarsson (2008) ผู้วิจารณ์ไม่พบงานเขียนของ Gellner ในบรรณานุกรม ซึ่งแสดงให้เห็นข้อผิดพลาดของผู้เขียนอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ ประการที่ 1 การละเลยเทคนิค หรือการสำรวจข้อมูลตามขั้นตอนทางประวัติศาสตร์ หรือการทบทวนวรรณกรรมในภาคทฤษฎี อาทิ การละเลยแนวคิด ทฤษฎีของนักทฤษฎีสร้างชาติสมัยใหม่อย่าง Tilly (1975), Tom, และ Anderson (1996) ประการที่ 2 ผู้เขียนละเลยต่อพัฒนาการการนำเสนอหนังสือในแต่ละเล่ม ควรเก็บรายละเอียดจำนวนครั้งที่ได้ถูกตีพิมพ์เป็นครั้งแรก เพราะจะเป็นจุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์ การตั้งคำถามที่มีต่อความสำคัญและที่มาของปัญหาได้อย่างลุ่มลึกและรอบด้านมากยิ่งขึ้น หรือแม้กระทั่ง การตั้งประเด็นศึกษาใหม่เพิ่มเติม อาทิ ข้อเสนอของ Anderson มีอิทธิพลต่อ Winichakul, Aiewsrivong หรืองานชิ้นนี้มากนักน้อยเพียงใด

Chinsaeng ได้ให้ข้อมูลแนวคิดหรือกรอบทฤษฎีการสร้างความทรงจำเอาไว้อย่างละเอียดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท กล่าวคือ ความทรงจำร่วม (Chinsaeng, 2015: 9-12) ความทรงจำทางการ (Chinsaeng, 2015: 12) และความทรงจำประชา (Chinsaeng, 2015: 13-14)

ประเภทแรก ผู้เขียนได้อ้างอิงแนวคิดความทรงจำร่วมของ Halbwachs (1989) ที่ต่อยอดงานของ Durkheim (1964) ในหน้าที่ 12 ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลรายชื่อหนังสือ 3 เล่มที่เกี่ยวกับการสร้างความทรงจำร่วมของ Halbwachs ที่อ้างโดย Jing (1996) ข้อมูลส่วนนี้แสดงให้เห็นถึง ข้อจำกัดบางส่วนของนักวิชาการรุ่นใหม่ไทยที่อ่านหนังสือไม่จบเล่ม ซึ่งเป็นคำถามที่แพร่หลายในชุมชนโลก เพราะเหตุใดปัญญาชนรุ่นใหม่จึงอ่านหนังสือไม่จบเล่ม ดังที่กล่าวมาแล้ว ไม่มีงานเขียนของ Durkheim ในบรรณานุกรม หรือแม้กระทั่งการสะกดนามสกุลของ Eric Hobsbawm ผิดตลอดทั้งเล่ม หรือความสับสนต่อการการลำดับชื่อตัวกับนามสกุลของ Terrence Ranger มีข้อสังเกตว่า พบข้อผิดพลาดในการเรียงพิมพ์ เนื่องจากค้นพบการสะกดคำภาษาอังกฤษกับภาษาไทยผิด (Chingsaeng, 2015: 7, 12, 24, 204, 205, 234, 235) อັตลักษณ์ที่โดดเด่นของ Chinsaeng คือการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีตะวันตก ดังนั้น ผู้เขียนควรทบทวนและใส่ใจกับรายละเอียดปลีกย่อยตามนิสัยของ

นักวิชาการตะวันตกที่ทำงานอย่างละเอียดและเป็นระบบตั้งแต่ขั้นตอนแรกในการริเริ่มการตั้งประเด็นศึกษา การทบทวนวรรณกรรม ตลอดจนการเตรียมโครงร่างของงานศึกษาและวิจัย

ประเภทที่ 2 ผู้เขียนได้วิเคราะห์ความทรงจำทางการ กล่าวคือ วรรณกรรม พิพิธภัณฑสถาน อนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถานที่ผลิตขึ้นโดยรัฐบาล ส.ป.ป.ลาว ภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พ.ป.ป.ลาว) กรณีศึกษาโกสอน พมวิทานเป็นหัวใจหลักของงานชิ้นนี้ ในหน้าที่ 12 ผู้เขียนได้แบ่งฐานข้อมูลประเด็นนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ นักวิชาการที่ตั้งข้อสังเกตกลุ่มผู้ผูกขาดอำนาจรัฐด้วยการใช้คณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ในการผลิตความทรงจำร่วมแบบทางการ อาทิ Baker (1990), Goody (1968), Kuper (1983: 33-54), Lindstrom (1982: 316-329) และกลุ่มนักวิชาการที่ตีตราผู้ครองอำนาจในการตีผลประโยชน์จากยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนผ่านการคิดค้น พิธีกรรมของราชสำนัก การกำหนดวันหยุด ปฏิทิน เทศกาลเฉลิมฉลองตามความสำคัญของประวัติศาสตร์ อาทิ Hobsbawm & Ranger (1984) กับ Lane (1981) (Chinsaeng, 2015: 12) กิตติศักดิ์ ชิดแสงได้เปิดมุมมองใหม่ให้กับลาวศึกษาผ่านโกสอน พมวิทานที่แตกต่างจากกลุ่มงานศึกษาและวิจัยที่ผ่านมาแขนงประวัติศาสตร์ในสังคมไทย กล่าวคือ Tonlerd (1998), Sarawasee (2003) ทั้งยังต่อยอดงานของ Evans (1998) อย่างไรก็ดีตาม ผู้เขียนเฟิกเฉยต่อการทบทวนวรรณกรรมอย่างจริงจัง จึงละเลยข้อเสนอของ Pholsena (2002, 2006) กับ Tappe (2011, 2013) ที่ได้ต่อยอดงานของ Evans เช่นเดียวกัน

ประเภทที่ 3 ผู้เขียนให้ข้อมูลความทรงจำประชา หมายถึง ความทรงจำที่ขัดแย้งกับความทรงจำทางการที่ผลิตขึ้นโดยรัฐในรูปแบบต่างๆ โดยยึดนิยามของ Scot (1985) กับการอ้างอิงงานของนักมานุษยวิทยาสายชาติพันธุ์ อาทิ Handler & Linnekin (1984: 273-290), Hanson (1989: 890-902), Herzfeld (1985, 1986), Rappaport (1990) งานกลุ่มนี้อ้างจากงานของ Jing (1996: 6-17)

ภาคส่วนที่ 3 กิตติศักดิ์แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท กล่าวคือ บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความสำคัญที่มาของปัญหา คำถามหลัก วัตถุประสงค์การวิจัย

ขอบเขตการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ความหมาย หรือนิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Chinsaeng, 2015: 1-22) บทที่ 2 การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับวีรบุรุษของประเทศสังคมนิยมในสหภาพโซเวียตรัสเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนามกับลาว (Chinsaeng, 2015: 23-74) บทที่ 3 การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับท่านไกสอน พมวิหานช่วงก่อนการอสังกรรม ค.ศ. 1975-1992 (Chinsaeng, 2015: 75-126) บทที่ 4 การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับท่านไกสอน พมวิหานช่วงหลังการอสังกรรม ค.ศ. 1992-2010 (Chinsaeng, 2015: 127-208) บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ (Chinsaeng, 2015: 209-232)

Chinsaeng ได้แสดงให้เห็นความเพียรพยายามในการร้อยเรียงขบวนการสร้างชาติ ส.ป.ป.ลาวที่ปรากฏตลอดเนื้อหา งานชิ้นนี้แสดงให้เห็นความสำเร็จของคณาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้อุทิศตนในการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ตลอดจนการส่งเสริมนักวิชาการรุ่นใหม่ให้มีความเชื่อมั่นในการค้นคว้าประเด็นศึกษาใหม่ที่หลากหลายให้กับลาวศึกษา ตลอดจนลุ่มน้ำโขงศึกษา ที่ไม่ได้จำกัดประเด็นศึกษาในกรณีศึกษา อาทิ ประชากรและขอบเขตการวิจัยในสถานที่ใดที่หนึ่ง ผู้เขียนได้รับการสนับสนุนอย่างรอบด้านจากรัฐมนตรีแดง กล่าวคือ ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์ลาวจากคณาจารย์ฐานข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำโขงศึกษาในศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง สำนักวิทยบริการ กับฐานข้อมูลลาวศึกษา เนื้อหาทั้งหมดได้ถูกจัดวางอย่างลงตัว ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ 2 ประการ

ประการที่ 1 ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการสร้างชาติของ ส.ป.ป.ลาว ผ่านมุมมองพหุวัฒนธรรมศึกษาที่เน้นหนักไปที่มุมมองประวัติศาสตร์แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ครอบคลุมเครื่องมือแบบสหวิทยาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแขนงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (Goff, 1992) อาทิ ผู้เขียนได้รวบรวมวรรณกรรมที่สนับสนุนการสร้างแนวคิดรักชาติ ชาตินิยม และการเชิดชูวีรบุรุษให้กับไกสอน พมวิหาน กิตติศักดิ์ ชินแสงได้แสดงภาพถ่ายจำนวน 77 ภาพที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความทรงจำของไกสอน พมวิหาน ซึ่ง Joel Martin Halpern

นักมานุษยวิทยาอเมริกันได้เป็นหนึ่งในผู้ริเริ่มการศึกษาเชิง Visual Anthropology กับ Visual History ให้กับประวัติศาสตร์ร่วมสมัยลาว (Halpern, 2002, 2010) ด้วยการศึกษาศาสตร์และวิเคราะห์ชนชั้นสูง กลุ่มชาติพันธุ์ บทบาทชาวจีนในลาว และหมู่บ้าน ข้อมูลภาพถ่ายยังแสดงให้เห็นการใช้มุมมอง Multi-locating site ในการตรวจสอบปรากฏการณ์การสร้างความทรงจำของโกสอน พมวิทาน ผ่านพิพิธภัณฑสถานอนุสาวรีย์และอนุสรณ์สถาน ในแขวงหัวพัน เวียงจันทน์ สุวรรณเขต และสาร์วัน

ประการที่ 2 หนังสือเล่มนี้นำเสนอประเด็นการสร้างชาติของกลุ่มประเทศสังคมนิยมในมุมมองหลังอาณานิคม หมายถึง หมดเวลาในการพร่ำประณาม ตักตักนาสยัม เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส กับเจ้าอาณานิคมแบบใหม่ หรือมหาจักรพรรดิอเมริกา ผู้เขียนในฐานะคนนอกสังคม ส.ป.ป.ลาว มีความกล้าหาญในการวิพากษ์รัฐบาล ส.ป.ป.ลาว ในฐานะผู้ผูกขาดอำนาจโครงสร้างส่วนบนแต่เพียงกลุ่มเดียว อาทิ การให้ข้อมูลรัฐบาล ส.ป.ป.ลาว จัดสรรงบประมาณในการสร้างพิพิธภัณฑสถานอนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน แต่ไม่แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ แนวทางข้างต้นมีความสอดคล้องกับนักวิชาการไทยบางส่วนที่เน้นการวิพากษ์รัฐบาลกรุงเทพมหานครในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับอภิสิทธิ์ชนมากกว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น รัฐบาล ส.ป.ป.ลาว กับ พ.ป.ป.ลาว และผู้หลงใหลในลาวศึกษาทุกคน ควรหันมาศึกษางานชิ้นนี้ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมนิยมในการยอมรับการวิพากษ์ตนเองและผู้อื่น

การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับท่านโกสอน พมวิทาน ค.ศ. 1975-2010

ได้จุดประกายให้ผู้อ่านได้สืบค้นต่อไปว่า เรากำลังต่อสู้กับแนวคิดที่ครอบงำชุมชนโลกในชุดใด ท่ามกลางความสูงอมของทุนนิยม ความอ่อนล้าโรยแรงของสังคมนิยมกับความไม่แน่นอนของโลกาภิวัตน์... ผลงานของ Chinsaug ไม่ใช่เพียงความภาคภูมิใจของสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่ง แต่กลับเป็นสัญญาณที่ช่วยต่อลมหายใจให้กับเสรีภาพทางวิชาการแห่งชุมชนลุ่มน้ำโขงที่ขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเผด็จการกับคำถามที่ติดตรึงในใจของเราว่า “ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับลุ่มน้ำโขงจะต้องยุติการปกปิดข้อมูลหรือนโยบายของรัฐที่มีต่อประชาชนพลเมืองในชุมชนแห่งนี้จะได้รับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลของรัฐบาลอย่างเป็นทางการ”

เอกสารอ้างอิง

- Aiewsrivong, Nidhi. (1995). *Sathai mueangthai baebrian laeanusawaree*. (In Thai) [Thai nation, Thai state, textbook, and monument]. Bangkok: Matichon.
- Anderson, Benedict. (1983). *Imagined communities*. London: Verso.
- Baker, Keith Micheal. (1990). *Inventing the French revolution*. Cambridge: Cambridge University.
- Bunme, Dhirayut. (2004). *Chatniyom lae lang chatniyom*. (In Thai) [Nationalism and post-nationalism]. Bangkok: Saydhan.
- Chinsaeng, Kittisak. (2015). *Kan sang kwan soong cham kiew kab than Kaysone Phomvinahe 1975-2010 A.D.* (In Thai)[The construction of remembrance of Kaysone Phomvihane during 1975-2010 A.D.]. KhonKaen: CERP.
- Deutsch, Karl and Foltz, Williams J.Eds. (1963). *Nation Building*. New York: Atherton.
- Durkheim, Émile. (1964). *The Division of Labor in Society*. Trans. George Simpson. Gcencoe, IL: The Free Press.
- Evans, Grant. (1998). *The Politics of Ritual and Remembrance Laos Since 1975*. Chaing Mai: Silkworm Books.
- Gellner, Ernest. (1964). *Thought and Change*. London: Wiedenfled & Nicolson.
- _____. (1983). *Nations and Nationalism*. Chicago: University of Chicago Press.
- _____. (1997). *Nationalism*. New York: New York University Press.
- Goff, Jacques Le. (1992). *History and Memory*. Columbia: Columbia University Press.
- Goody, Jack. (1968). The Consequences of Literacy. In Jack Goody (Ed.). *Literacy in Tradition Societies*. (pp. 304-345). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gungwu, Wang. (2005). *Nation Building*. Singapore: Institute Southeast Asian Studies.
- Halbwachs, Maurice. (1989). *On the collective memory*. Lewis A.C. Eds. Chicago: The University of Chicago.
- Handler, Richard & Linnekin, Jocelyn. (1984). Tradition, Genuine, or Spurious. *The Journal of American Folklore*, 97(385), 273-290.
- Hanson, Allan. (1989). The making of Maori: Culture invention and its logic. *American Anthropologist, New Series*, 91(4), 890-902.
- Herzfeld, Michael. (1985). *The Poetics of Manhood: Conteset and Identity in a Cretan Mountain Village*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- _____. (1986) [1982]. *Our Once More: Folklore, Ideology, And the Making of Modern Greece*. New York: Pella.

- Hobsbawm, Eric & Ranger, Terrence. Eds.(1984). **The invention of tradition**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ivarsson, Søren. (2008). **Creating Laos: the making of Lao space between Indochina and Siam, 1890-1945**. Copenhagen: NIAS Press.
- Jing, Jun. (1996). **The temple of memories: history, power and morality in a Chinese village**. California: Standford University.
- Kuper, Adam. (1983). Les Femmes contre les Boeufs. **L’Homme**, 27(1), 33-54.
- Lane, Christel. (1981). **The rites of rulers ritual in industrial society - the Soviet Case**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lindstrom, Lamont. (1982). Leftamap Kastom: The political history of tradition on Tanna, Vanuata. **Mankind**, 13(1), 316-329.
- Malcom, Anderson. (1996). **Territory and state formation in the modern world**. Cambridge: Polity Press.
- Mettariganon, Dararat. (2014). **Ngean kian tang prawattisat prapet shewaprawat nai laos 1975-2010 AD Sathanaphap kwamroo**. (In Thai) [Historical writings: Autobiographies in Laos from 1986 - 2010]. Khon Kaen: Center for Research on Plurality in the Mekong Region (CERP), Khon Kaen University.
- Ozkirli, Umut . (2000). **Theories of nationalism: A critical introduction**. New York: St. Martin’s Press.
- Pholsena, Vattana. (2002). Nation/representation: Ethnic classification and mapping nationhood in contemporary Laos. **Asian Ethnicity**, 3(2), 175-197.
- _____. (2006). **Post-war: the politics of culture, history and identity**. Chiang Mai: Mekong Press.
- Halpern, Joel Martin. (2002). **The Joel Martin Halpern Collection**. Retrieved October, 13, 2015, from <http://www.loc.gov/folklife/guides/Halpern.html>.
- _____. (2010). **Portraits of 1957 Laos-Historic Photographs Lung Prabang**. Lao PDR: Big Brother Mouse.
- Rappaport, Joanne. (1990). History, law, and ethnicity in Andean Columbia. **The Latin American Anthropology Review**, 2(1), 13-19.
- Sarawasee, Panita. (2003). **Kan sang sumnuak kwam pen sat kong ratpachathipatai pasasonlao doi phan baeb rian chun prathom seuksa tang tae koo soo 1975-2000**. [in Thai]. The construction of national consciousness by the Lao People’s Democratic Republic as reflected in primary school textbook between 1975-2000. M.A. Thesis (Regional Studies). Graduate School, Chiang Mai University.
- Scot, James C. (1985). **Weapons of the weak: Everyday from of peasants resistance**. New Haven: Yale University Press.

- Tappe, Oliver. (2011). From revolutionary heroism to cultural heritage: museum, memory and representation in Laos. **Nation and Nationalism**, 17(3), 604-626.
- _____. (2013). Nation Lieu de Mémoire vs. Multivocal Memoires: The Case of Viengxay, Lao PDR. In Vattana Pholsena and Oliver Tappe. Eds. **Interactions with a violent past-reading post-conflict landscapes in Cambodia, Laos, and Vietnam**. (pp. 46-77). Singapore: NUS Press.
- Theerasasawat, Suwit. (2000). **Prawatsat Laos Chak Pee Koo Soo 1979-1975**. (in Thai) [History of Laos from 1779-1975 A.D.] Bangkok: Thailand Research Fund.
- Tilly, Charles. (1975). **The formation of nation state in Europe**. Princeton: Princeton University Press.
- Tom, Narin. (2003). **The break up of Britain: crisis and neo-nationalism**. Michigan: Common Ground.
- Tonlerd, Sutida. (1998). **Kaysone Phomvihane kab pattanakan sakkomniyomlao chak pi koo soo 1975-1986**. (In Thai) [Kaysone Phomvihane and the Development of Lao Socialism from 1975 to 1986 A.D.]. M.A. Thesis (Southeast Asian History). Faculty of Arts. Silpakorn University.
- Winichakul, Thongchay. (2004) [1994]. **Siam mapped: A history of geo-body of a nation**. Chiang Mai: Silkworm Books.